

KURS NA PRACĘ



WOJEWÓDZKI URZĄD PRACY W GDAŃSKU
Partner w rozwoju. WUP. Pomorze

Polska wieś

w kontekście przemian
na rynku pracy

DR ANNA WAWRZONEK

→ str. 05



Spis treści

- 03** → **Prawie 94% powierzchni województwa pomorskiego to obszary wiejskie** | TADEUSZ ADAMEJTIS
Pomysł organizacji Sympozjum narodził się na jednym z posiedzeń Pomorskiej Wojewódzkiej Rady Zatrudnienia.
-
- 04** → **Obszary wiejskie - problemy, wyzwania, perspektywa rynku pracy**
W dniach 3 - 4 listopada 2011 roku odbyło się we Wdzydżach Kiszewskich III Sympozjum Wsi Pomorskiej pt. „Obszary wiejskie – problemy, wyzwania – perspektywa rynku pracy”.
-
- 05** → **Polska wieś w kontekście przemian na rynku pracy** | DR ANNA WAWRZONEK
Celem niniejszego opracowania jest zaprezentowanie refleksji dotyczących postrzegania współczesnej wsi polskiej w odniesieniu do zmian dokonujących się na rynku pracy.
-
- 09** → **Wystąpienia wprowadzające**
Rynek pracy województwa pomorskiego - przemiany, zróżnicowania, wyzwania | Tadeusz Adamejtis (Wojewódzki Urząd Pracy w Gdańsku)
Pomorskie obszary wiejskie w soczewce demografa | Prof. Izidor Sobczak (Gdańska Wyższa Szkoła Humanistyczna)
Kilka lat dywersyfikacji w działalności rolniczej - próba bilansu | Zenon Bistram (Pomorska Izba Rolnicza)
Pomorskie sposoby na nowe miejsca pracy – branże rozwojowe | Piotr Ciechowicz (Agencja Rozwoju Pomorza S.A.)
Edukacja zawodowa – problemy i potrzeba zmian | Elżbieta Lamparska (Departament Edukacji i Sportu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego)
Mobilność i jej wpływ na zatrudnienie mieszkańców wsi | Joanna Michałowska (Pracownia Badań Społecznych DGA Sopot)
Pomorze 2030 - scenariusze rozwoju | Stanisław Szultka (Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową)
-
- 12** → **Debata**
Wymiana doświadczeń i dyskusja umożliwiła wypracowanie wniosków i rekomendacji w zakresie integracji działań dotyczących rozwoju rynku pracy na obszarach wiejskich województwa pomorskiego.
-
- 13** → **Po III Sympozjum Wsi Pomorskiej. Okiem uczestnika i partnera** | KRZYSZTOF WIRKUS
Sympozjum było przykładem międzysektorowej współpracy i symptomem współdziałania metodą SIR (System Inteligencji Regionalnej) polegającą na stwarzaniu warunków do interakcji i komunikacji, wymiany wiedzy pomiędzy równymi podmiotami społeczno-instytucjonalnymi w regionie.
-
- 15** → **Wnioski i rekomendacje wypracowane podczas III Sympozjum Wsi Pomorskiej** | IWONA SZUŁDRZYŃSKA
Pozarolnicze źródła utrzymania dla mieszkańców obszarów wiejskich. Wykorzystanie przyrodniczych i geograficznych zasobów. Łączenie przedsięwzięć lokalnych na aktywizację zawodową. Partnerstwa lokalne. Współpraca.



Prawie 94% powierzchni województwa pomorskiego to obszary wiejskie

Pomysł organizacji Sympozjum narodził się na jednym z posiedzeń Pomorskiej Wojewódzkiej Rady Zatrudnienia, gdzie członkowie Rady reprezentujący środowiska mieszkańców wsi postulowali wobec władz samorządu województwa konieczność podjęcia debaty wokół problematyki wiejskiej, z uwagi na powolny i nierównomierny rozwój obszarów wiejskich oraz kurczący się stale obszar zatrudnienia w rolnictwie.



TADEUSZ ADAMEJTIS

W związku z powyższym postanowiono najważniejsze problemy w tym obszarze poddać dyskusji na konferencji, która zostanie zorganizowana przez samorząd województwa w 2011 r. Organizację konferencji powierzono Departamentowi Programów Rozwoju Obszarów Wiejskich UMWP oraz Wojewódzkiemu Urzędowi Pracy w Gdańsku.

Z uwagi na liczne problemy społeczno - gospodarcze występujące na obszarach wiejskich, których nie sposób było omówić podczas jednorazowego spotkania, postanowiono zorganizować cykl spotkań tematycznych, jako korzystniejszą formułę do dyskusji o problemach występujących na obszarach wiejskich. Stąd narodził się pomysł cyklu seminariów, których integralną częścią jest debata.

Zakres tematyczny związany z problematyką obszarów wiejskich, spowodował iż w organizację Sympozjum

włączyła się też Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich Województwa Pomorskiego (KSOW), będąca narzędziem wspierającym inicjatywy na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. Należy wspomnieć, że jednym z priorytetów Planu Działania KSOW w latach 2010–2011 była aktywizacja i wzmacnianie działań partnerów sieci na rzecz rozwoju obszarów wiejskich.

Z uwagi na potrzebę trafnego sformułowania problemów i przygotowania ciekawego programu spotkania, do współpracy przy organizacji Sympozjum postanowiono zaprosić partnera wiarygodnego wśród środowisk wiejskich - Kaszubski Uniwersytet Ludowy. Jego przedstawiciel zadeklarował gotowość podjęcia się roli partnera merytorycznego i współorganizatora pierwszego z cyklu Sympozjów.

Pomyślna realizacja Sympozjum, udana współpraca partnerska, a także ciekawy przebieg Debaty spowodowały zaangażowaniem uczestników

Sympozjum zaowocowały wypracowaniem wniosków i rekomendacji, które prezentujemy w specjalnym wydaniu „Kursu na Pracę”.



→ Obszary wiejskie - problemy, wyzwania, perspektywa rynku pracy

W dniach 3–4 listopada 2011 roku odbyło się we Wdzydzach Kiszewskich III Sympozjum Wsi Pomorskiej pt. „Obszary wiejskie – problemy, wyzwania – perspektywa rynku pracy”

Celem Sympozjum była prezentacja najważniejszych uwarunkowań, problemów i barier wpływających na rynek pracy obszarów wiejskich, a także czynników sprzyjających perspek-

tywom dalszego rozwoju. Wymiana doświadczeń i dyskusja z udziałem uczestników, partnerów rynku pracy działających na rzecz obszarów wiejskich miała umożliwić wypracowanie

wnioseków i rekomendacji w zakresie integracji działań dotyczących rozwoju rynku pracy na obszarach wiejskich województwa pomorskiego. Uczestnikami byli przedstawiciele: instytucji i organizacji działających na rzecz obszarów wiejskich i przedsiębiorczości, pracodawców i grup producentów rolnych, lokalnych grup działania i lokalnych grup rybackich, samorządu rolniczego, samorządu województwa, samorządów lokalnych, publicznych służb zatrudnienia województwa pomorskiego, Pomorskiej Wojewódzkiej Rady Zatrudnienia, Banków Spółdzielczych. ■

UCZESTNIKÓW PRZYWITALI:

Wiesław Byczkowski | Wicemarszałek Województwa Pomorskiego
Czesław Elzanowski | Zarząd Województwa Pomorskiego
Tadeusz Adamejtis | Dyrektor Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Gdańsku
Marek Byczkowski | Prezes Zarządu Fundacji Kaszubski Uniwersytet Ludowy



Na zdjęciu uczestniczki szkolenia „Kraina chlebem pachnąca”, organizowanego w ramach programu Gryf

→ Polska wieś w kontekście przemian na rynku pracy



DR ANNA WAWRZONEK

Zakład Kształcenia Ustawicznego i Doradztwa Zawodowego

WSE Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Referat wprowadzający

Celem niniejszego opracowania jest zaprezentowanie refleksji dotyczących postrzegania współczesnej wsi polskiej w odniesieniu do zmian dokonujących się na rynku pracy. Dla usystematyzowania myślenia o polskiej wsi warto na początku przypomnieć, że Polska pod względem terytorialnym ma charakter typowo wiejski, zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego ponad 93% powierzchni kraju zajmują obszary wiejskie (prawie 94% w województwie pomorskim), a tym samym stanowią miejsce zamieszkania 39% (14,9 mln mieszkańców) Polaków (gus 2011). Wśród nich ok. 58% posiada gospodarstwa rolne, a 42% to bezrolni (Marchlewski W., 2006). Co ciekawe w ostatnich latach obserwuje się dynamiczny przyrost mieszkańców wsi. Jak wskazują dane statystyczne do roku 2009 na obszarach wiejskich przybyło 212 tys. mieszkańców (Obszary wiejskie w Polsce, 2011), a tendencja rosnąca nadal się utrzymuje i według prognoz GUS ma się utrzymać do 2020 roku (Rakowska J., Wojewódzka-Wiewiórska A., 2010, s.8).

Przyrost liczby mieszkańców obszarów wiejskich jest jednym z czynników, który w istotny sposób wpły-

wa na postrzeganie współczesnej wsi. Tendencja wzrostowa wskazuje na silne funkcjonowanie zintegrowanych obszarów wiejskich, które tracą typowo wiejski charakter, przyjmując postać nieformalnych dzielnic miast. Obok tych obszarów wyróżniamy również dynamicznie rozwijające się tereny wiejskie, które charakteryzują się nowoczesnym i przedsiębiorczym podejściem do rolnictwa oraz obszary charakteryzujące się podupadającą gospodarką, biedą i zacofaniem. Wyraźne ubożenie ludności na tych obszarach, szczególnie popegeerowskich oraz tych, które charakteryzują się rolnictwem monofunkcyjnym, generuje szereg problemów natury społeczno-ekonomicznej, między innymi dziedziczenie bezrobocia oraz wykluczenie społeczne. Dlatego też osoby zamieszkujące tereny wiejskie postrzegają się, jako te, które są szczególnie narażone na problemy związane z zatrudnieniem.

Biorąc pod uwagę różne perspektywy postrzegania polskiej wsi warto zwrócić uwagę na fakt, że wbrew obiegowym opiniom wieś nie zawsze równa się rolnictwo, a rolnictwo to nie jedyny sektor zatrudnienia na wsi. Oczywiście rolnictwo w Polsce zawsze

stanowiło ważny sektor gospodarki i zdaje się, że nie doszliśmy jeszcze do etapu aby jednoznacznie zeszło na drugi plan, tak jak dzieje się w Europie Zachodniej. Jednak warto podkreślić, że istotnymi z punktu widzenia rozwoju wiejskiego rynku pracy wydają się być również 2 pozostałe sektory gospodarki, czyli przemysł i budownictwo oraz usługi. W. Marchlewski wskazuje, że najliczniejszą grupę zatrudnionych poza pierwszym sektorem mieszkańców wsi, stanowili pracownicy sektora przetwórstwa przemysłowego (29%), handlu i napraw (16,6%) oraz budownictwa (9,2%) (Marchlewski W. 2006, s.4). →



Na zdjęciu uczestnik szkolenia „Wracamy do tradycji”, organizowanego w ramach programu Gryf

→ Nie ulega zatem wątpliwości, że rynek pracy na obszarach wiejskich jest bardziej zróżnicowany niż mogłoby się wydawać. Ogląd zróżnicowania wzbogacają realia polskiej wsi, które w moim odczuciu istotnie kształtują wiejski rynek pracy. Wśród nich warto wskazać na:

- niekorzystną strukturę agrarną i społeczną,
- duże rozdrobnienie gospodarstw rolnych (powierzchnia niemal co drugiego z gospodarstw to mniej niż 2 ha),
- małą liczbę gospodarstw o powierzchni powyżej 30 ha,
- przeludnienie agrarne,
- bezrobocie ukryte,
- szarą strefę,
- niski poziom wykształcenia ludności wiejskiej,
- koncentrację bezrobocia jawnego wśród ludności niechłopskiej,
- koncentrację bezrobocia ukrytego wśród ludności chłopskiej,
- utrudniony dostęp do instytucji doradczych,
- nieproporcjonalny wkład rolnictwa w polską gospodarkę w stosunku do nakładów (Marchlewski W., 2006; *Obszary wiejskie w Polsce*, 2011; Rakowska J., *Wojewódzka-Wiewiórska A.*, 2010; Sedlak A., 2010)

Wskazane cechy polskiej wsi niewątpliwie wpływają na procesy dokonujące się na rynku pracy oraz kształtują poziom aktywności ekonomicznej jej mieszkańców. Dane raportu *Obszary wiejskie w Polsce (2011, s.145)* wskazują, iż spośród 12 mln ludności w wieku 15 lat i więcej zamieszkującej na wsi w 2009 r. prawie 6,6 mln osób (55,2%) było aktywnych zawodowo (w tym mężczyźni – 64,4% i kobiety – 46,4%). Wskaźnik zatrudnie-

nia wynosił 50,8% dla ludności wiejskiej ogółem (województwo pomorskie 48,5%) i w porównaniu z rokiem 2003 wzrósł o 4,9 %. Najwyższym wskaźnikiem zatrudnienia charakteryzowało się województwo mazowieckie (53,9%), najniższym zaś – zachodniopomorskie (42,4%), dla porównania w województwie pomorskim (48,5%). Warto podkreślić, że odnotowuje się istotne różnice w aktywności ekonomicznej ludności związanej z gospodarstwem rolnym a ludnością bezrolną. I tak: współczynnik aktywności zawodowej ludności związanej z gospodarstwem rolnym wyniósł 66,1%, a dla ludności niezwiązanej z gospodarstwem rolnym 47,3%, natomiast stopa bezrobocia odpowiednio – 4,5% i 11,4%. Szczególnie niski poziom wskaźników dotyczył bezrolnych kobiet (wskaźnik zatrudnienia na poziomie 32,9%, współczynnik aktywności zawodowej – 37,8%) (*Obszary wiejskie w Polsce (2011, s.146)*). Zaobserwowane różnice pomiędzy ludnością rolną i bezrolną mogą wynikać między innymi z koncentracji bezrobocia ukrytego wśród ludności posiadającej gospodarstwa rolne, co stanowi istotny problem rynku pracy na obszarach wiejskich.

Biorąc pod uwagę zmienną, jaką jest wiek warto podkreślić, że najwyższy współczynnik aktywności zawodowej na obszarach wiejskich odnotowano w grupach wiekowych 45–49 lat (93,1%), 40–44 lata (92,3%) oraz 35–39 lat (91,0%); na nieco niższym poziomie utrzymywał się on w przedziałach 30–34 lata (83,8%), 25–29 lat (80,6%). Dla grupy wiekowej wchodzącej na rynek pracy (20–24 lata) współczynnik aktywności zawodowej wyniósł 64,2% (co między innymi może wynikać z faktu, iż coraz więcej odsetek młodych ludzi, również tych zamieszkujących tereny wiejskie, podejmuje studia). Znacznie mniejszy odsetek ludności aktywnej zawodowo obserwuje się w przedziale wiekowym 55–59 lat (45,5%) oraz

w wieku 60–64 lata (20,3%) i w grupie powyżej 65 lat (6,4%) – co z kolei wynika z przejścia wielu osób z tej grupy wiekowej na tzw. renty strukturalne (*Obszary wiejskie w Polsce, 2011, s.145*). Istotnym wydaje się być fakt, że w każdym przedziale wiekowym wskaźnik zatrudnienia wśród ludności związanej z rolnictwem był wyższy niż wśród ludności bezrolnej, co z kolei wskazuje na to, że problemy rynku pracy na wsi w większym stopniu dotyczą ludności zatrudnionej albo poszukującej zatrudnienia poza rolnictwem.

Według wyników BAEL (Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności) stopa bezrobocia na wsi (koniec I kwartału 2010) wynosiła 10,4%, dla porównania w roku 2010 w województwie pomorskim odnotowano 13% stopę bezrobocia (Wojewódzka-Wiewiórska A., 2010, s.13 por. gus). Zdecydowanie najwyższa stopa bezrobocia na obszarach wiejskich dotyczyła ludności w wieku 20–24 lata (20,1%), najwyższa stopa bezrobocia wśród tej kategorii wiekowej, związanej z rolnictwem wynosiła 17,0%. Podobnie, jak w przypadku wskaźnika aktywności zawodowej, stopa bezrobocia wśród ludności związanej z rolnictwem była dla każdej grupy wiekowej niższa niż wśród ludności bezrolnej. Bezrobocie wśród ludności powyżej 30 roku życia było notowane na bardzo niskim poziomie (maksymalnie 3,3% w przedziale 30–34 lata) (*Obszary wiejskie w Polsce, 2011, s.146*). Niestety brakuje danych opisujących rozmiary bezrobocia nierejestrowanego na obszarach wiejskich (dane szacunkowe wskazują nawet do 1,5 mln bezrobotnych), co stanowi kolejny istotny problem wiejskiego rynku pracy (Duczowska-Małysz, 2009 za: *Wojewódzka-Wiewiórska A.*, 2010, s.13).

Warto podkreślić, że tendencje związane z dynamiką zmian na wiejskim rynku pracy odpowiadają tendencjom rynku pracy w ogóle, szczególnie tym dotyczącym ludzi młodych.



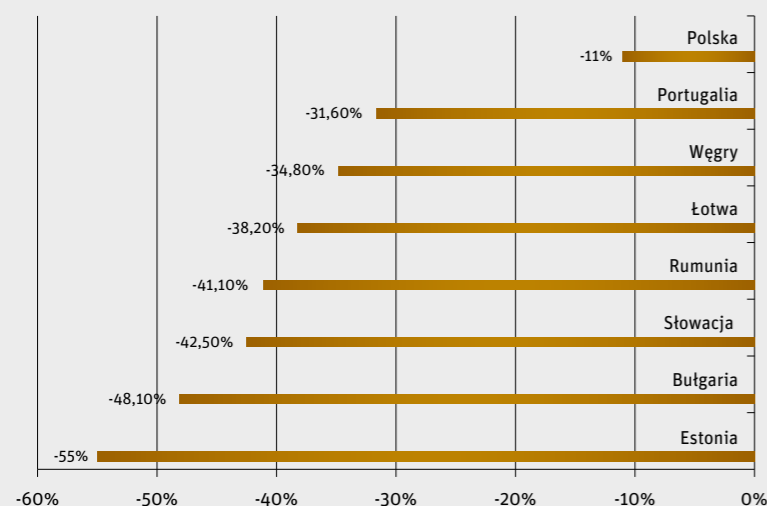
Z danych statystycznych wyraźnie wynika, że sytuacja polskiego rolnika na tle ludności bezrolnej jest korzystniejsza, co w dużym stopniu warunkowane jest przeobrażeniami polskiego rolnictwa, związanymi z akcesją Polski do Unii Europejskiej. Należy podkreślić, że pomoc z Unii dla polskiego rolnictwa zaczęła się jeszcze przed wstąpieniem Polski do struktur unijnych, w ramach programu przedakcesyjnego SAPARD, subwencje jednak gwałtownie wzrosły wraz z wejściem do Wspólnoty. Wstąpienie Polski do struktur unijnych oznaczało zatem ogromną szansę dla rolnictwa, w zakresie jego modernizacji i rozwoju, ale wymuszało również zmiany w funkcjonowaniu polskich gospodarstw rolnych, co dość często spotykało się ze sceptycyzmem ze strony Polaków, szczególnie tych ze starszego pokolenia, wśród którego panuje przekonanie, że należy wypełniać skomplikowane dokumenty aby móc skorzystać ze środków unijnych, co skutecznie ich odstrasza. Dlatego beneficjentami projektów są głównie

ludzie młodzi i wykształceni, którzy skutecznie wykorzystują środki unijne. Za sprawą środków unijnych zwiększa się m.in. poziom inwestycji podejmowanych przez rolników (w 2008 roku projekty budowlane oraz wydatki na rolnicze maszyny i narzędzia były ponad dwukrotnie większe niż w 2000 roku), co oznacza, że polscy rolnicy zaczęli podążać w ślad za kolegami z Europy Południowo-Zachodniej. Z kolei wzmożony poziom inwestycji zaprezentował w postaci wyższych dochodów. Według Eurostatu w 2009 roku do kieszeni polskiego rolnika trafiało o 107,3% więcej niż w roku 2000 roku, a dochody rolników dogoniły polską średnią krajową. Według GUS, w 2008 roku statystyczny Polak pracujący w sektorze rolniczym zarabiał 2 920,55 PLN brutto miesięcznie (przeciętne wynagrodzenie w całym kraju wynosiło wówczas 2 942,17 PLN brutto) (Sedlak A., 2010). Niepokojącym pozostaje jednak fakt, że pomimo pozytywnych zmian sektora rolniczego, jego wkład w polską gospodarkę jest

nieproporcjonalny do nakładów: efekty pracy 15,3% wszystkich Polaków pracujących w rolnictwie przynoszą jedynie około 4-5% PKB, co prawdopodobnie wynika ze stosunkowo niskiego spadku zatrudnienia w rolnictwie (o 11% w latach 2000–2009) w porównaniu do innych krajów unijnych (np. Węgry o 34,8%, Estonia o 55%).

Jednak bez względu na małą dynamikę przemian ilościowych rolnictwa niezbędne wydaje się stymulowanie przemiany pokoleniowej na polskiej wsi, poprzez wspieranie młodych rolników, postrzeganych jako „motory napędowe restrukturyzacji sektora rolnego i wzrostu jego konkurencyjności” (Nalewajk T, 2011). Takie podejście do rolnictwa stwarza szansę na to, aby zawód rolnika był postrzegany w kategoriach coraz bardziej „wartościowej” profesji. Można nawet powiedzieć, że obserwowany kierunek zmian może spowodować większe zainteresowanie zawodami rolniczymi, a tym samym świadomy wybór tej ścieżki kształcenia.

Spadek zatrudnienia w rolnictwie w wybranych krajach UE



→ W celu utrwalenia pozytywnych zmian na obszarach wiejskich (nie tylko tych dotyczących bezpośrednio rolnictwa) warto zastanowić się nad działaniami, wspierającymi te przemiany. W moim odczuciu są to szczególnie:

- promowanie zawodów rolniczych oraz przystosowanie szkolnictwa do kształcenia w tym kierunku,
- aktywność w poszukiwaniu różnorodnych form wsparcia dla sektora rolnictwa,
- pełniejsze wykorzystania nadwyżek siły roboczej na obszarach wiejskich,
- rozwój infrastruktury wsparcia dla osób chcących uruchomić własną działalność,
- stworzenie regionalnych ośrodków wsparcia, nastawionych szczególnie na pomoc prowadzącym przedsięwzięcia na obszarach wiejskich
- rozwój doradztwa biznesowego (mającego na celu zwiększenie efektywności działania przedsiębiorstw),
- wsparcie rozwoju agroturystyki i gospodarstw ekologicznych,

- uruchomienie na większą skalę programów edukacji ustawicznej,
- wspieranie organizacji obywatelskich działających na rzecz rozwoju gospodarczego,
- tworzenie grup producenckich,
- rozwój partnerstwa lokalnego - powstawanie grup partnerskich, których celem jest tworzenie lokalnych przedsięwzięć o charakterze gospodarczym
- rozpowszechnianie i wdrażanie elastycznych form zatrudnienia wśród ludności bezrolnej,
- rozwój i upowszechnianie doradztwa zawodowego ukierunkowanego na reorientację zawodową i doradztwo szkolne,
- pozyskiwanie i efektywne wykorzystanie funduszy unijnych (Marchlewski W., 2006; Obszary wiejskie w Polsce, 2011; Rakowska J., Wojewódzka-Wiewiórska A., 2010; Sedlak A., 2010; Wawrzonek A. 2006).

Szczególną rolę przypisałabym szeroko rozumianemu partnerstwu społecznemu, które nabiera coraz większego znaczenia w praktyce gospodarczego rozwoju lokalnego i regionalnego oraz w rozwiązywaniu problemów społecznych poszczególnych obszarów, w tym również wiejskich. Doświadczenia polskiej wsi wskazują, że partnerstwa doskonale wpisują się w oczekiwania społeczności lokalnych (np. program Gryf), ciesząc się coraz większym zainteresowaniem i zaufaniem społecznym, wykazując przy tym sporą efektywność. Pragnę jednak podkreślić, iż promowanie inicjatyw partnerskich nie umniejsza roli pozostałym działaniom wspierającym, które z punktu widzenia rozwoju i modernizacji obszarów wiejskich są niezwykle ważne, a natężenie ich wykorzystania powinno być dostosowane do aktualnych potrzeb poszczególnych społeczności i regionów. ■

Bibliografia:

1. Marchlewski W., Działalność organizacji pozarządowych świadczących usługi na rynku pracy, skierowanych do mieszkańców obszarów wiejskich, Warszawa 2006
2. McAlinden G., Partnerstwo na rzecz rozwoju regionalnego – w kontekście funduszy strukturalnych Unii Europejskiej, w: Kubisz M.(red.), Praca, kształcenie, partnerstwo, Radom 2004, s. 136
3. Nalewajk T., Młodzi rolnicy przyszłością polskiej wsi, Biuletyn KSW, Jesień 3/2011
4. Obszary wiejskie w Polsce, Warszawa, Olsztyn 2011
5. Rakowska J., Wojewódzka-Wiewiórska A., Zróżnicowanie przestrzenne obszarów wiejskich w Polsce – stan i perspektywy rozwoju w kontekście powiązań funkcjonalnych, Warszawa 2010
6. Sedlak A., Co piąty rolnik w Unii jest Polakiem, 2010 na: www.rynekpracy.pl
7. Wawrzonek A., Bezrobocie jako problem społeczności lokalnej, Toruń 2006 w: Socjologia Wychowania XVI
8. Wawrzonek A., Partnerstwo społeczne na terenie społeczności lokalnej jako forma przeciwdziałania bezrobociu, Poznań 2008 w: Studia Edukacyjne 8/2008

→ Wystąpienia wprowadzające

Rynek pracy województwa pomorskiego – przemiany, zróżnicowania, wyzwania | Tadeusz Adamejtis

Pomorskie obszary wiejskie w soczewce demografa | Prof. Izidor Sobczak

Kilka lat dywersyfikacji w działalności rolniczej – próba bilansu | Zenon Bistram

Pomorskie sposoby na nowe miejsca pracy – branże rozwojowe | Piotr Ciechowicz

Edukacja zawodowa – problemy i potrzeba zmian | Elżbieta Lamparska

Mobilność i jej wpływ na zatrudnienie mieszkańców wsi | Joanna Michałowska

Pomorze 2030 – scenariusze rozwoju | Stanisław Szultka

Rynek pracy województwa pomorskiego – przemiany, zróżnicowania, wyzwania

Tadeusz Adamejtis (Wojewódzki Urząd Pracy w Gdańsku)

Wystąpienie zawierało interpretację i komentarz do danych statystycznych dotyczących rynku pracy województwa pomorskiego ze szczególnym uwzględnieniem obszarów wiejskich.

Scharakteryzowano ludność zamieszkałą na wsi w województwie po-

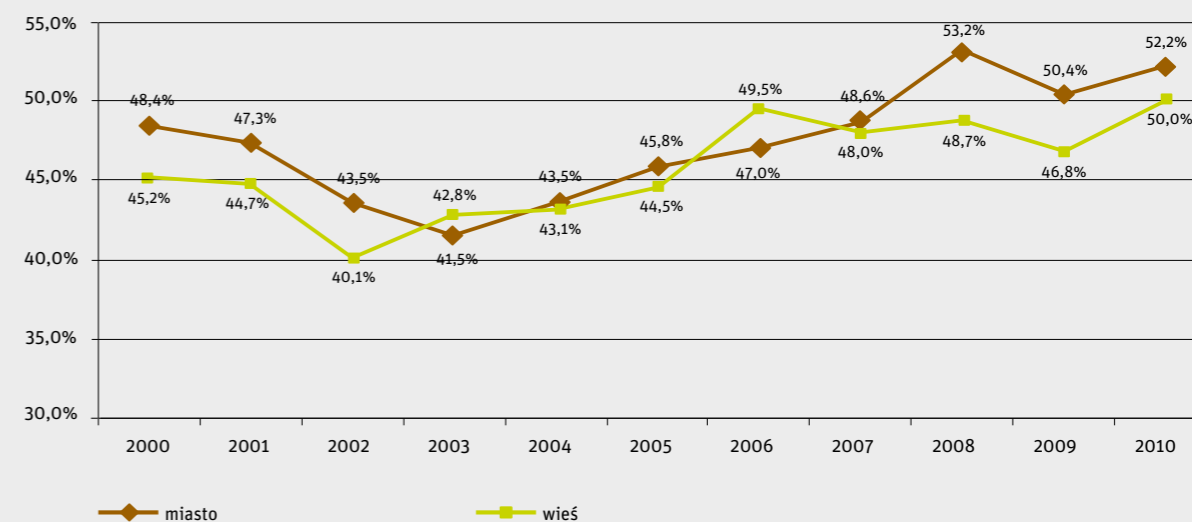
morskim w latach 2009–2010, biorąc pod uwagę wskaźnik zatrudnienia w mieście i na wsi w woj. pomorskim latach 2000–2010, strukturę pracujących w gospodarce narodowej w Polsce i województwie pomorskim na koniec 2009 r. w odniesieniu do zmian w udziale pracujących w sektorze rolniczym, strukturę ludności oraz udział bezrobotnych zamieszkałych na wsi na koniec 2010 r. ilustrujących zagrożenie mieszkańców wsi bezrobociem,

a także strukturę osób bezrobotnych na koniec 2010 r.

Omówiono zmiany zachodzące w wysokości stopy bezrobocia na przestrzeni lat 2000–2011 w mieście i na wsi województwa pomorskiego oraz kwestię mobilności przestrzennej ludności województwa w kontekście konieczności przemieszczania się w poszukiwaniu pracy.

Na koniec wystąpienia przedstawiono prognozę ludności w wieku →

Wskaźnik zatrudnienia w IV kwartale w mieście i na wsi, woj. pomorskie lata 2000–2010



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (BAEL)

Wskaźnik zatrudnienia - udział pracujących w ogólnej liczbie ludności w wieku 15 lat i więcej

→ produkcyjnym na lata 2007–2035 w miastach i na wsi województwa Pomorskiego, a także wyzwania dla regionalnego rynku pracy dotyczące kształtowania polityki względem obszarów wiejskich w województwie.

Pomorskie obszary wiejskie w soczewce demografii

Prof. Izydor Sobczak (Gdańska Wyższa Szkoła Humanistyczna)

Prezentacja ukazała tendencje demograficzne zachodzące w liczbie ludności w Polsce i województwa pomorskiego w latach 1946–2010.

Przedstawiono i skomentowano zmiany w liczbie ludności w Polsce i w województwie pomorskim w latach 1946–2010 oraz na przestrzeni poszczególnych dziesięcioleci w Polsce. Odniesiono się również do zmian w udziale procentowym ludności miejskiej i wiejskiej w liczbie ludności ogółem w Polsce i woj. pomorskim w wybranych latach.

Przedstawiono i skomentowano strukturę zmian demograficznych odnoszącą się do przyrostu naturalnego, małżeństw, urodzeń i zgonów

na pomorskiej wsi i w mieście w latach 2000–2010.

Przedstawiono i skomentowano zmiany w strukturze ludności w odniesieniu do biologicznych i społeczno-ekonomicznych grup wiekowych na wsi i w mieście w latach 2000–2010. Poruszono także problem migracji wewnętrznych i zagranicznych ludności na pobyt stały w województwie pomorskim w latach 2000–2010.

Na koniec wystąpienia przedstawiono prognozę zmian w strukturze ludności według płci i wieku w Polsce na 2030 r.

Kilka lat dywersyfikacji w działalności rolniczej – próba bilansu Zenon Bistram (Pomorska Izba Rolnicza)

Wystąpienie charakteryzowało zmiany jakie zaszły na wsi pomorskiej na etapie zmian ustrojowych oraz po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej.

Przedstawiono w jaki sposób Pomorska Izba Rolnicza wpisuje się w system przeobrażeń rolnictwa w Polsce. Przedstawiono również działania

jakie Izba w latach 2003–2011 realizowała i realizuje na rzecz poprawy sytuacji materialnej mieszkańców obszarów wiejskich w ramach różnego rodzaju wsparcia.

Podkreślono też potrzebę i rolę działań dających możliwość podjęcia działalności zarobkowej, dywersyfikującej standardową działalność rolniczą.

Pomorskie sposoby na nowe miejsca pracy – branże rozwojowe

Piotr Ciechowicz (Agencja Rozwoju Pomorza S.A.)

Zaprezentowano ważny dla rozwoju gospodarczego województwa pomorskiego System Promocji i Informacji Gospodarczej Województwa Pomorskiego, którego celem jest realizacja działań na rzecz promocji gospodarczej regionu w kraju i za granicą, a także inicjatywę Invest in Pomernia umożliwiającą prowadzenie bazy terenów inwestycyjnych na terenie województwa pomorskiego.

Przedstawiono też branże, które uznano za priorytetowe z punktu widzenia rozwoju inwestycji zagranicznych na Pomorzu. Określono również wykształcenie, kwalifikacje i umiejętności pracowników jacy będą poszukiwani przez pracodawców branż priorytetowych.

Zaprezentowano także działania ARP na rzecz rozwoju przedsiębiorczości oraz wdrażania ze środków unijnych rozwiązań o charakterze innowacyjnym w przedsiębiorstwach, przyczyniających się do wzrostu zatrudnienia specjalistów w branżach o zaawansowanych technologiach.

Edukacja zawodowa – problemy i potrzeba zmian

Elżbieta Lamparska (Departament Edukacji i Sportu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego)

Wystąpienie wskazało na konieczność wyrównywania szans edukacyjnych mieszkańców wsi w kontekście po-

trzeb rynku pracy i problemy jakie w związku z tym występują.

Przedstawiono uwarunkowania i bariery związane z wyzwaniami edukacji na wsi i zagrożeniami dla szkół wiejskich. Jako szanse przedstawiono zmianę systemu zarządzania oświatą, kształcenie dorosłych na wsi, aspiracje edukacyjne młodych mieszkańców wsi.

Na zakończenie ukazano potrzeby i zapowiedzi oczekiwanych zmian w tym w szczególności w kontekście zwiększenia roli samorządu województwa w polityce oświatowej regionu.

Mobilność i jej wpływ na zatrudnienie mieszkańców wsi

Joanna Michałowska (Pracownia Badań Społecznych DGA Sopot)

Prezentacja ukazała problemy związane z przemieszczaniem się mieszkańców województwa pomorskiego, a w szczególności mieszkańców obszarów wiejskich, w poszukiwaniu pracy.

Scharakteryzowano stan zatrudnienia mieszkańców wsi na tle zatrudnienia w województwie i przyczyny pozostawania bez pracy.

Następnie przedstawiono mobilność mieszkańców wsi w porównaniu do mieszkańców miast omawiając gdzie najchętniej podejmują pracę, gdzie migrują, jak często i jakie mają plany.

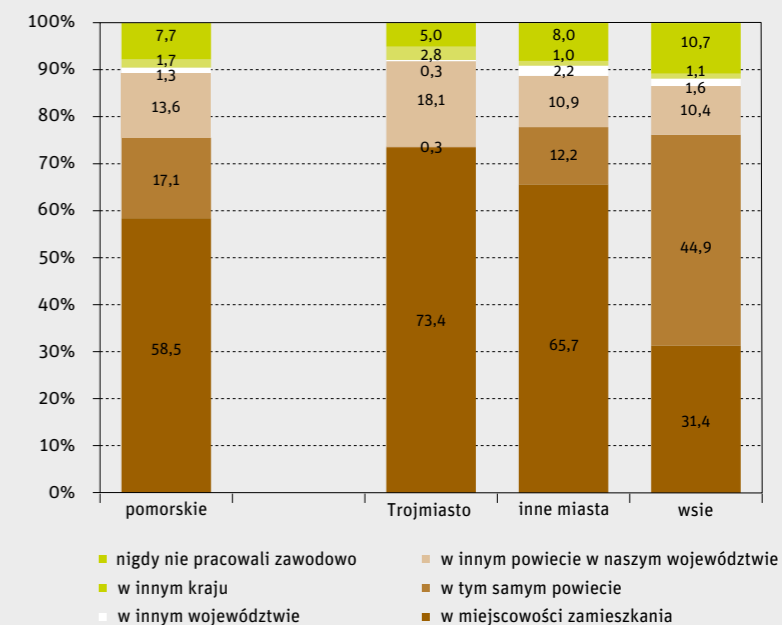
Poruszono również kwestię dojazdów do pracy, środków transportu, ocenę komunikacji publicznej. Na koniec przedstawiono jak odległość od ośrodków miejskich wpływa na bezrobocie mieszkańców wsi.

Pomorze 2030 – scenariusze rozwoju

Stanisław Szultka (Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową)

Przedstawiono w jaki sposób globalizacja i globalne zmiany demograficzne mogą wpłynąć na rozwój naszego Regionu. Przedstawiono możliwy wpływ populacji azjatyckiej na rozwój gospodarczy i rozwój usług na całym świecie.

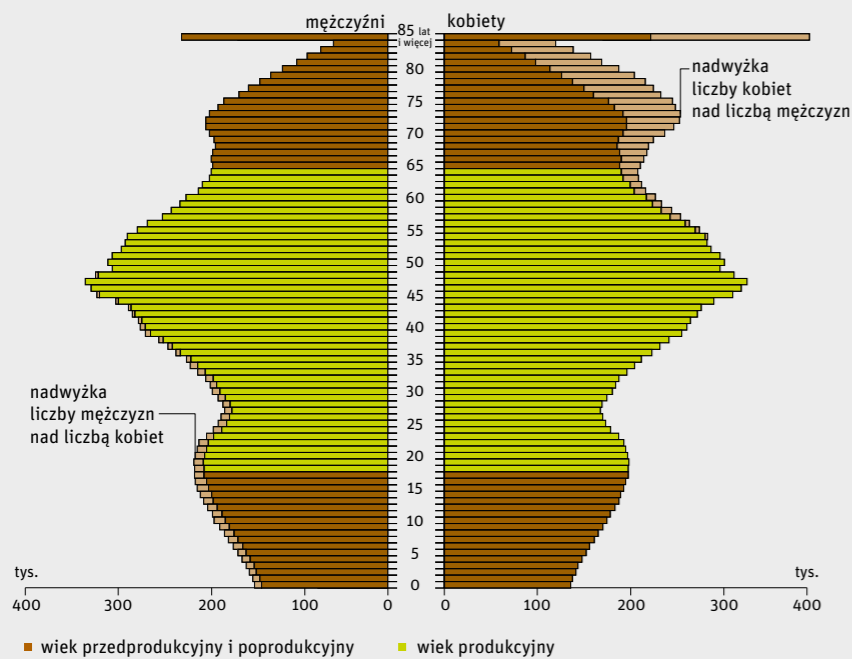
Miejsce pracy



Na podstawie wyników badania „Migracje szansą województwa pomorskiego”

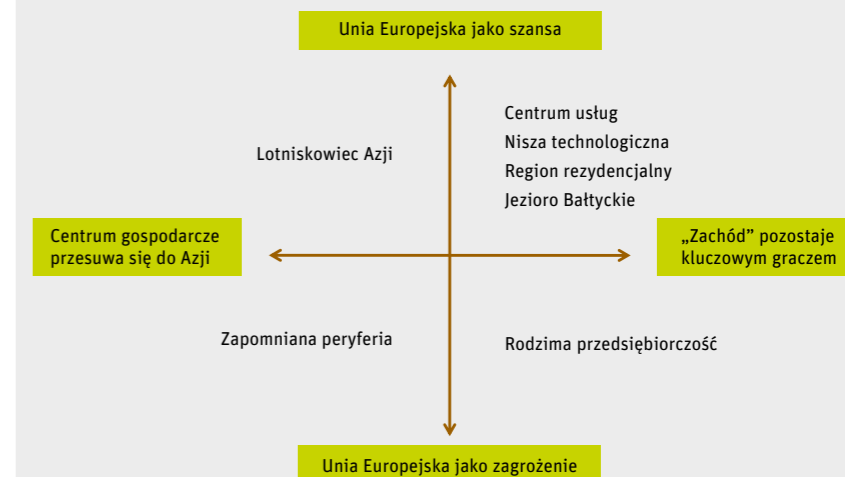
Ludność według płci i wieku w Polsce w 2030 r.

Stan w dniu 31 grudnia - w tysiącach



Źródło: Wykonano na podstawie danych prognozy ludności GUS na lata 2008–2035 z 2009 r.

Scenariusze rozwoju Pomorza



Wskazano i omówiono jakie megatrendy na poziomie światowym będą miały wpływ na rozwój Polski, a także Pomorza. Przedstawiono szanse i zagrożenia dla Pomorza będące wynikiem przesuwania się centrów gospodarczych do Azji lub pozostawiania w Europie.

Przedstawiono też możliwe scenariusze rozwoju Pomorza na poziomie roku 2030.

Z całością prezentacji można zapoznać się na stronie Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Gdańsku www.wup.gdansk.pl.

→ Debata

Debatę rozpoczął Michał Chrzęszcz przedstawiciel Departamentu Programów Rozwoju Obszarów Wiejskich Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego, prezentując możliwości i szanse rozwoju obszarów wiejskich w ramach PROW na lata 2007–2013.

Pani Eugenia Pokorska-Sawczuk, Prezes Banku Spółdzielczego w Tczewie poruszyła problem związany z wykorzystaniem przez mieszkańców obszarów wiejskich zasobów kapitałowych banków spółdzielczych. Przedstawiła możliwości udziału banków w różnego rodzaju przedsięwzięciach na rzecz rozwoju obszarów wiejskich w tym dotyczących zasobów ludzkich.

O doświadczeniach przedsiębiorcy strategicznego na lokalnym rynku pracy mówiła Monika Malak przedstawicielka firmy Poldanor S.A. - Przechlewo, przedstawiając politykę pozyskiwania i zatrudnienia pracowników, a także szkolenia kadr nowoczesnej firmy z branży rolniczej. Wskazała również jak wprowadzenie nowej technologii związanej z energią odnawialną może wpływać na lokalny rynek pracy.

Możliwości oddziaływania samorządu gminnego na lokalny rynek pracy przedstawił Adam Marciniak wójt gminy Człuchów i jednocześnie przedstawiciel Pomorskiego Stowarzyszenia Gmin Wiejskich. Wskazał liczne problemy i bariery z jakimi borykają się samorządy gminne starając się podejmować działania na rzecz wspierania tworzenia nowych miejsc pracy i aktywizacji mieszkańców wsi.

O kondycji rzemieślników na Pomorzu Środkowym mówił Tadeusz Cygert, prezes Izby Rzemieślniczej Pomorza Środkowego w Słupsku. W szczególności wskazywał na zbyt małą rolę kształcenia typu czeladniczego w zawodowym kształceniu młodzieży i dorosłych.

Kazimierz Sumiślawski dyrektor Departamentu Środowiska i Rolnictwa Urzędu Marszałkowskiego Wojewódz-

stwa Pomorskiego ukazał rolę grup producenckich i ich znaczenie w rozwoju obszarów wiejskich. Wskazał na możliwości, jakie niesie ze sobą zmiana organizacji produkcji rolnej i jakie znaczenie ma dla pozyskiwania nowych miejsc pracy na wsi.

Zdzisława Hołubowska, prezes Stowarzyszenia na Rzecz Rozwoju Miasta i Gminy Debrzno omówiła korzyści jakie niesie ze sobą partnerstwo różnych organizacji przy realizacji przedsięwzięć na rzecz aktywizacji zawodowej mieszkańców wsi popegeerowskich. Przedstawiła też efekty takich działań w postaci konkretnych przykładów powrotów na rynek pracy osób, którym stworzono takie szanse.

Turystykę jako znaczący czynnik wpływający na lokalny rynek pracy wskazała Katarzyna Olczyk przedstawiciel Departamentu Turystyki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego. Omówiła również możliwości aktywizacji mieszkańców wsi jakie stwarza rozwój usług na rzecz turystyki wiejskiej.

Wkład instytucji kultury w rozwój aktywności mieszkańców wsi i zdobywaniu przez nich dawno zapomnianych zawodów przedstawiła Gabriela Włodarska - Koszutowska pracownik naukowy Muzeum Wsi Słowińskiej w Klukach. Ukazała także jak takie umiejętności mogą przyczynić się do zdobywania nowych źródeł utrzymania na obszarach wiejskich.

O Lokalnych Grupach Działania i Lokalnych Grupach Rybackich i ich roli na obszarach wiejskich mówiła Lianna Grosz, prezes LGD Partnerstwo Dorzecze Słupi. Przedstawiła także ich

znaczenie w działaniach na rzecz aktywizacji społeczności wiejskich.

Wokół tematyki prezentacji przedstawionych w trakcie Sympozjum ukazujących najważniejsze uwarunkowania, problemy i bariery wpływające na rynek pracy obszarów wiejskich oraz czynniki sprzyjające perspektywom dalszego rozwoju, a także tematów poruszanych podczas debaty (które były uzupełnieniem tematyki prezentacji) rozwinęła się bardzo ożywiona dyskusja, w której brali udział wszyscy uczestnicy Sympozjum.

Wymiana doświadczeń i dyskusja umożliwiła wypracowanie wniosków i rekomendacji w zakresie integracji działań dotyczących rozwoju rynku pracy na obszarach wiejskich województwa Pomorskiego. Uwzględniono w nich konkluzje do jakich doszli uczestnicy Sympozjum i debaty. ■

MOŻLIWOŚĆ DZIAŁAŃ ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH NA RZECZ OBSZARÓW WIEJSKICH PRZEDSTAWILI:

Pani Katarzyna Knopik | prezes Kaszubskiego Instytutu Rozwoju na przykładzie realizowanych przez Instytut działań
Pan Marek Byczkowski | dyrektor Kaszubskiego Uniwersytetu Ludowego wskazując potrzebę aktywizacji Społecznej przed podjęciem pracy na przykładzie działań podejmowanych w ramach projektu „Wędrowny Uniwersytet Ludowy”.

→ Po III Sympozjum Wsi Pomorskiej. Okiem uczestnika i partnera

Sympozjum było przykładem międzysektorowej współpracy i symptomem współdziałania metodą SIR (System Inteligencji Regionalnej) polegającą na stwarzaniu warunków do interakcji i komunikacji, wymiany wiedzy pomiędzy równymi podmiotami społeczno-instytucjonalnymi w regionie, lansowaną przez IBNGR w Gdańsku i popieraną przez Urząd Marszałkowski.

KRZYSZTOF WIRKUS

Kaszubski Uniwersytet Ludowy

Uczestniczyło **interdyscyplinarne towarzystwo**: grono urzędników, naukowców, biznes, dziennikarzy i pracodawców także tych z organizacji pozarządowych i instytucji kultury.

Obecni byli **reprezentanci zainteresowanych stron – aktorów rynku pracy** pracodawcy: prywatni, państwowi, pozarządowi – Debrzno, Wie-

życa, przedstawiciele pracodawców (rzemieślników ze Słupska).

Powyższe okoliczności przyniosą, w moim przekonaniu pozytywne skutki i zmiany świadomościowe, ważne dla przyszłości:

po pierwsze przeciwdziałają stereotypizacji rynku pracy - bo niestety wciąż jest on postrzegany bardzo węż-

ska, jako domena i zadanie urzędów pracy. Tymczasem rynek pracy to przestrzeń dialogu - tworzy się wszędzie tam, gdzie zachodzi relacja pracownik-pracodawca. Za tę sferę życia nie są odpowiedzialni tylko urzędnicy.

Bo czy np. rynek pracy w Bytowie zależy od PUP? - de facto nie! - zależy z 2-3 kluczowych pracodawców, którzy mogą zdecydować o losie tysięcy ludzi.

Wszyscy mamy wpływ na rynek pracy. Tu wymowna wypowiedź z 2 dnia sympozjum Gabrieli Włodarskiej z muzeum w Klukach, w końcu muzealnika: *W pierwszej chwili po otrzymaniu propozycji i zaproszenia z WUP pomyślałam co my mamy z tym tematem wspólnego, to raczej nie dla muzeum, ale gdy zaczęłam przygotowywać materiał na zadany temat uznałam, że coś możemy jako placówka wnieść.*

Okazuje się, że twórcy Muzeum Słowińców w koncepcji budowania placówki zawarli także pomysł utworzenia spółdzielni rybackiej z udziałem miejscowej ludności – bardzo aktualne dziś, gdy mamy dostęp do środków PO (Programu Operacyjnego) Ryby. →



Sztafeta pokoleń – młodzi na plenerze twórców

→ Wskazała również na rezultaty prowadzonych w latach 90. przez muzeum kursów pod hasłem „Ginące zawody”. Dzięki tym działaniom dziś funkcjonuje w Klukach zakład wikliniarski oraz pracownia garncarska w Słupsku. W obu przypadkach prowadzą je z powodzeniem uczestnicy wspomnianych kursów.

Po drugie poprzez takie wydarzenia **pokazujemy rynek pracy w kategoriach pozytywnej zmiany**, nie tylko jako problem, który często zamykamy w słowie: bezrobocie.

Jest też nadzieja, że sympozjum nie było wydarzeniem tylko i wyłącznie „trójmiejskim”. Lista uczestników wskazywała na reprezentatywność regionu. To ważne w dyskusji o przyszłości i dążeniu do **spójności województwa!**

Stąd bardzo istotną potrzebą jest opublikowanie materiałów po sympozjum. Publikacją najbardziej będą zainteresowani pracownicy publicznych służb zatrudnienia, ale też powinna trafić do naszych gmin, do bibliotek, do tych ludzi, którzy tam myślą o rozwoju.

Co dalej? Co wynika z wygłoszonych referatów, głosów w dyskusji, dla rynku pracy?

Rynek pracy to zjawisko społeczne, które cechuje permanentna zmiana. Zmiana jest stałą w tych obszarach. Stąd można zarządzać rynkiem pracy na 2 sposoby: poprzez reakcję

na fakty i poprzez wywołanie zmian dla oczekiwanych efektów długofalowych (akcja – reakcja). Można na 2 sposoby jednocześnie.

I tak obecnie wiemy ze statystyki bezrobocia rejestrowanego, że co 4 młody mieszkaniec Pomorza (do 25 r.ż.) nie ma zatrudnienia. (w Polsce co 5).

Możemy na to zareagować lansując i popularyzując wśród młodych pracę w, dziś jeszcze, tzw. sektorach niszowych, tzw. pracodawców z misją. Przykłady: Pracuj w pozarządowej, Instytucja kultury – wartościowy pracodawca, czy cykl debat „Zostać czy wyjechać?” pokazujących uwarunkowania migracji za pracą absolwentów szkół pochodzących z obszarów wiejskich i małych miast. Gdzie i dlaczego wybierają pracę, w miejscu urodzenia czy wykształcenia?

Takie działania mogłyby przybrać formę kampanii społecznej, konferencji, debat medialnych i innych, połączonych z odpowiednimi instrumentami rynku pracy. Efekty takich inicjatyw nie nastąpią szybko! Spektakularnej zmiany na rynku pracy nie odnotujemy. Inwestycja „zwróci się” może w przeciągu pokolenia.

Z politycznego punktu widzenia sprawa jest mało istotna bo przecież może się okazać, że ważniejsi są stoczniozcy itp. grupy zawodowe. Ile wreszcie miejsc pracy mogą wygenerować instytucje kultury i jakim kosztem?!



Modra Szkoła w Starbieniinie – efekty warsztatów garncarskich

Jednak może warto kształtować rynek pracy, stymulować postawy i wybory ścieżki zawodowej w długiej perspektywie. Nie tylko za pomocą nagłej i efektywnej reakcji!

Warto wsłuchać się w to, co mają do powiedzenia socjologowie i antropologowie kultury w badaniach nad stylami życia czy kapitałem społecznym. W raporcie z naszego pomorskiego podwórka „Pomorze 2030” mowa o tym, że nieuczestniczenie w życiu wspólnotowym jest spowodowane brakiem potrzeb. O naszej aktywności coraz bardziej decydują takie fakty, jak ilość lat nauki, wiek, środowisko społeczne itp. Stąd rozwój obszarów wiejskich jest silnie uzależniony od napływu osób z tzw. wysokim kapitałem wiedzy, umiejętności i środków. To oni jako liderzy, animatorzy kultury mogą mieć wpływ na innych i kreować potrzeby - także zawodowe! ■



Wnioski i rekomendacje wypracowane podczas III Sympozjum Wsi Pomorskiej

IWONA SZUŁDRZYŃSKA

Rynek pracy

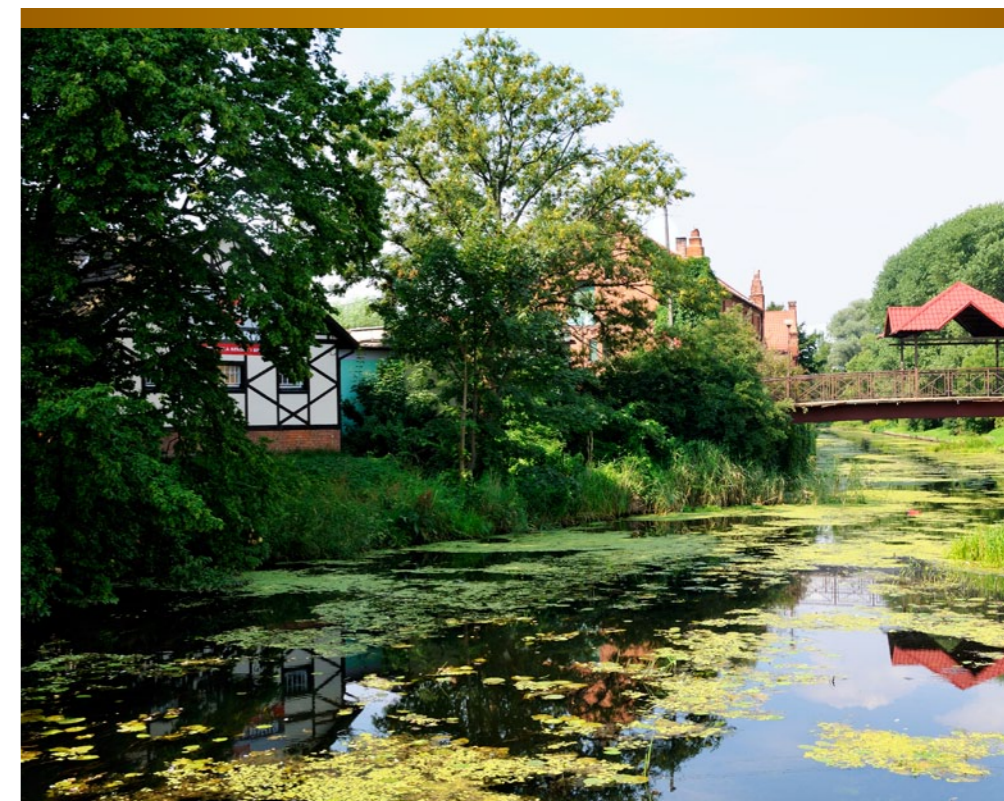
Rynek pracy na obszarach wiejskich jest zróżnicowany. Oprócz rolnictwa istotnymi z punktu widzenia rozwoju wiejskiego rynku pracy są również inne sektory gospodarki - przemysł, budownictwo oraz usługi.

Z rolnictwa w województwie pomorskim może utrzymywać się ok. 20 tys. osób. Spośród 700 tys. osób zamieszkujących obszary wiejskie w województwie pomorskim, rolnictwo utrzymanie jest w stanie zapewnić ok. 3% spośród nich. Jest to ważna przesłanka w kształtowaniu polityki względem obszarów wiejskich w województwie.

W ostatnich latach udział pracujących w sektorze rolniczym w prawie wszystkich powiatach woj. pomorskiego uległ ograniczeniu na korzyść sektorów usługowego i przemysłowego. W dalszym ciągu znaczny udział zatrudnionych w rolnictwie cechuje powiaty: nowodworski, sztumski, kartuski i kościerski.

Wskaźnik zatrudnienia dla ludności wiejskiej w kraju wynosił w 2009 roku 50,8% (w województwie pomorskim 48,5%) i w porównaniu z rokiem 2003 wzrósł o 4,9 % punktu procentowego.

W każdym przedziale wiekowym wskaźnik zatrudnienia wśród ludności związanej z rolnictwem był wyższy niż wśród ludności bezrolnej, co wskazuje na to, że problemy rynku pracy na wsi



w większym stopniu dotyczą ludności zatrudnionej albo poszukującej zatrudnienia poza rolnictwem.

Współczynnik aktywności zawodowej ludności związanej z gospodarstwem rolnym wyniósł 66,1%, a dla ludności niezwiązanej z gospodarstwem rolnym 47,3%, natomiast stopa bezrobocia (odpowiednio) 4,5% i 11,4%. Najwyższy współczynnik aktywności zawodowej na obszarach wiejskich w kraju odnotowano w grupach wiekowych 45-49 lat (93,1%), 40-44 lata (92,3%) oraz 35-39 lat (91,0%); na nieco niższym poziomie utrzymy-

wał się on w przedziałach 30-34 lata (83,8%), 25-29 lat (80,6%) i 20-24 lata (64,2%). Znacznie mniejszy odsetek ludności aktywnej zawodowo obserwuje się w przedziale wiekowym 55-59 lat (45,5%) oraz w wieku 60-64 lata (20,3%) i w grupie powyżej 65 lat (6,4%).

Stopa bezrobocia wśród ludności związanej z rolnictwem dla każdej grupy wiekowej jest niższa niż wśród ludności bezrolnej. Jednak bezrobocie ukryte koncentruje się właśnie wśród ludności posiadającej gospodarstwa rolne.



Uczestnicy pleneru twórców ludowych



REKOMENDACJE:

Jedno z kluczowych wyzwań, z którymi będzie musiał zmierzyć się nasz Region w najbliższych latach, stanowi stymulowanie wzrostu zatrudnienia i zapewnienie pozarolniczych źródeł utrzymania dla mieszkańców obszarów wiejskich.

Ludność zamieszkująca obszary wiejskie jest bardziej zagrożona bezrobociem niż ludność miejska. Mieszkańcy wsi, jako kandydaci do pracy, są gorzej wykształceni, mają w porównaniu do mieszkańców miast znacznie mniejszą liczbę pracodawców w pobliżu miejsca zamieszkania i często niedogodne warunki dojazdu do pracy.

Mieszkańcy wsi przejawiają też zbyt małą aktywność nie tylko zawodową, lecz również osobistą i społeczną. W szczególności trudnej sytuacji są osoby młode, które mają negatywne wzorce rodzinne.

REKOMENDACJE:

Należy rozwijać aktywność osobistą i społeczną wśród mieszkańców wsi, która będzie wspierała aktywność zawodową. Stosować wszelkie możliwe działania edukacyjne.

Jednocześnie na obszarach wiejskich brakuje osób posiadających kwalifikacje zawodowe w związku z czym pracodawcy mają problem ze znalezieniem pracowników wykwalifikowanych. Z drugiej strony mieszkańcy wsi posiadają wiele umiejętności nie poświadczonych formalnie, w tym opierających się na zdolnościach manualnych. W związku z powyższym należy wykorzystać te umiejętności do rozwoju zawodowego osób dorosłych.

Możliwości aktywizacji zwiększają się poprzez to, że wiele branż związanych z produkcją np. przetwórstwa

żywności, ryb czy z usługami jak np. opieka nad ludźmi starszymi jest lokowanych poza aglomeracją. Mieszkańcy obszarów wiejskich skorzystają też z inwestycji lokalizowanych poza aglomeracją (np. związanych z energią odnawialną czy atomową).

Dla rozwoju regionu m.in. z punktu widzenia wzrostu zatrudnienia bardzo istotna jest turystyka. W województwie panują korzystne warunki dla rozwoju wszystkich form turystyki w tym także agroturystyki. Pod względem ilości gospodarstw agroturystycznych województwo pomorskie należy do wiodących w kraju.

W województwie pomorskim odnotowuje się ponadto systematyczny wzrost powierzchni lasów. Gospodarka leśna ma szczególne znaczenie w rozwoju województwa z uwagi na walory przyrodniczo - turystyczne, a także m.in. z uwagi na potencjał w zakresie tworzenia miejsc pracy na obszarach depresji gospodarczej.

REKOMENDACJE:

- W działaniach edukacyjnych wykorzystywać już posiadane umiejętności mieszkańców wsi (w tym np. budowlane, manualne) do rozwoju zawodowego dorosłych.
- Wykorzystywać zasoby przyrodniczo - geograficzne Regionu do tworzenia miejsc pracy na wsi.
- Z uwagi na skuteczność, aktywizacja mieszkańców wsi powinna odbywać się w oparciu o ośrodki wsparcia utworzone na obszarach wiejskich w dogodnej odległości od odbiorców.

Samorządy lokalne mają problemy z prowadzeniem skutecznych działań ograniczających bezrobocie w wyniku rozwoju gospodarczego i powodujących powstawanie nowych miejsc pracy. Działania te należałoby skon-

centrować na konkretnych przedsiębiorstwach i stosować kompleksowe, indywidualne wsparcie w celu aktywizacji zawodowej mieszkańców wsi.

Skuteczna realizacja ww. przedsięwzięć wymaga zawierania partnerstw uwzględniających szeroką współpracę pomiędzy licznymi podmiotami np. samorządami lokalnymi, organizacjami pozarządowymi, instytucjami publicznymi, bankami (zwłaszcza spółdzielczymi), przedsiębiorcami itp. Wszystkie te podmioty mogą współpracować w ramach zawiązanych partnerstw, wypracowując i stosując najbardziej skuteczne dla danego terenu rozwiązania.

REKOMENDACJE:

- Łączenie różnego rodzaju przedsięwzięć z aktywizacją zawodową osób bezrobotnych. Umożliwi to kumulowanie zasobów ludzkich, materialnych i finansowych przy realizacji przedsięwzięć, zadań i inwestycji w naszym Regionie.
- Realizacja ww. przedsięwzięć powinna przebiegać w oparciu o partnerstwa zawiązywane pomiędzy podmiotami sektora publicznego, pozarządowego i prywatnego.

Dywersyfikacja działalności rolniczej.

Przekształcenia ustrojowe, które dotknęły Polskę na przełomie lat 80-tych i 90-tych dwudziestego wieku, dotknęły szczególnie głęboko środowiska wiejskie. Nastąpiło wyraźne zubożenie ludności na obszarach popegeerowskich oraz charakteryzujących się rolnictwem monofunkcyjnym, co generowało szereg problemów natury społeczno-ekonomicznej, między innymi dziedziczenie bezrobocia oraz wykluczenie społeczne.

Sytuacja, nie zwalnia jednak mieszkańców wsi od samodzielnego rozwią-

zywania swoich problemów. Warunkiem jest zorganizowanie się w grupy partnerskie, których zadaniem byłoby wypracowanie, wspólnie z władzami samorządowymi i organizacjami rolniczymi, strategii rozwoju lokalnej gospodarki, koncepcji programowych oraz wykorzystanie własnych rezerw wspartych funduszami europejskimi. Podołanie takim przedsięwzięciom wymaga od mieszkańców wsi kreatywności i innowacyjności, a nie tylko biernego uczestnictwa.

W ostatnich latach realizowano działania zmierzające do poprawy sytuacji materialnej mieszkańców obszarów wiejskich, dając im możliwość podjęcia działalności zarobkowej, dywersyfikującej standardową działalność rolniczą.

Tereny wiejskie nie mogą być jedynie domeną działalności rolniczej, gdyż trzeba tutaj rozwijać działy gospodarki opartej także na innych sposobach zarobkowania. Ważne jest wykorzystywanie przy tym zasobów regionu z uwagi na możliwości jakie stwarza jego różnorodność.

Należy też wspierać powstawanie i rozwój grup producenckich i wykorzystywać szanse produkowania żywności wysokiej jakości. Należy zmienić schemat i system przetwarzania żywności, uwzględniając w nim żywność ekologiczną lokalnej produkcji.

REKOMENDACJE:

- Należy wspierać dywersyfikację działalności rolniczej oraz poszukiwania dodatkowych źródeł zarobkowania poza gospodarstwem rolnym.
- Należy dbać o jakościowy rozwój przetwórstwa i marketingu surowców żywnościowych w aspekcie tworzenia i rozwoju rynków lokalnych.
- Należy wspierać powstawanie i rozwój grup producenckich.
- W związku ze zróżnicowaną strukturą gospodarczą i uwa-

runkowaniami przyrodniczo - geograficznymi obszarów wiejskich województwa pomorskiego konieczna jest różnorodność działań wspierających.

- Konieczny jest rozwój partnerstwa lokalnego umożliwiającego wypracowanie koncepcji lokalnego rozwoju.

Branże rozwojowe jako potencjalny czynnik wspierający zatrudnienie mieszkańców wsi.

Za branże priorytetowe z punktu widzenia rozwoju inwestycji zagranicznych na Pomorzu uznano: ICT, BPO, logistykę, energetykę odnawialną i konwencjonalną, chemię lekką i motoryzację. Są to branże, w ramach których będą poszukiwani pracownicy z odpowiednimi kwalifikacjami.

- Branża ICT (Information and Communication Technologies) - najbardziej istotni są absolwenci wyższych uczelni technicznych, a w miarę rozwoju sektora inwestorzy będą poszukiwać absolwentów szkół technicznych.
- Branża BPO (Business Processes Outsourcing - nowoczesne usługi biznesowe.) - w miarę rozwoju sektora najbardziej poszukiwanymi pracownikami będą absolwenci uczelni wyższych, również osoby z wykształceniem średnim ze znajomością języków obcych.
- Logistyka - najbardziej poszukiwanymi pracownikami będą absolwenci uczelni wyższych na kierunkach transport, spedycja i logistyka oraz specjalności ze średnim wykształceniem.
- Energetyka odnawialna i konwencjonalna - najbardziej poszukiwanymi pracownikami są absolwenci uczelni wyższych na kierunkach związanych z sektorem energetycznym.
- Chemia lekka - najbardziej poszukiwanymi pracownikami będą

absolwenci uczelni wyższych na kierunkach biotechnologicznych, chemicznych oraz związanych z produkcją farmaceutyków i kosmetyków.

- Motoryzacja - najbardziej poszukiwanymi pracownikami są absolwenci uczelni wyższych technicznych, szkół technicznych i zawodowych.

Należy sądzić, że branże te wraz z dalszym rozwojem będą tworzyły inne możliwości zatrudnienia, nie tylko dla specjalistów.

REKOMENDACJE:

Należy ukierunkować kształcenie młodzieży wiejskiej biorąc pod uwagę potrzeby kadrowe branż priorytetowych: ICT, BPO, logistyki, energetyki odnawialnej i konwencjonalnej, chemii lekkiej i motoryzacji.

Edukacja na wsi.

Mieszkańcy wsi są gorzej wykształceni w porównaniu do mieszkańców miast. Nierówności szans edukacyjnych wynikające ze specyfiki środowiska i struktury instytucji edukacyjnych i kulturowych jaka występuje w miastach i na wsi.

Specyfika środowiska rodzinnego na wsi powoduje, że uczniowie nie mogą liczyć na pomoc rodziców w nauce w takim zakresie jak ma to miejsce w miastach. Znacznie słabiej jest również rozwinięty system korepetycji. W związku z tym rola szkoły, a zwłaszcza nauczyciela jest znacznie większa. Jednak nie zawsze nauczyciele są odpowiednio przygotowani do pełnienia roli jaką powinni odgrywać w środowisku wiejskim.

Brakuje racjonalnej ekonomicznie i pedagogicznie polityki dotyczącej sieci szkół, standardów zarządzania oświatą. Brak rozeznania potrzeb edukacyjnych - co dotyczy zarówno potrzeb edukacyjnych młodzieży jak i osób dorosłych.

→ Brak poradnictwa zawodowego w szkołach gimnazjalnych powoduje, że 53% uczniów podejmuje dalszą naukę w sposób przypadkowy, często kierując się opiniami innych osób np. kolegów i znajomych.

Z uwagi na szczupłe budżety, gminy i powiaty mają problemy z utrzymaniem szkół.

Poziom szkolnictwa zawodowego nie jest dostosowany do zmieniających się rzeczywistych potrzeb rynku pracy. Rzemieślnicy i pracodawcy skarżą się na jakość umiejętności posiadanych przez absolwentów szkół. Zbyt małą rolę w zawodowym kształceniu zarówno młodzieży jak i osób dorosłych odgrywa system kształcenia czeladniczego.

REKOMENDACJE:

- Należy zwiększyć rolę samorządu województwa w koordynowaniu polityki oświatowej regionu.
- Konieczne jest wprowadzenie doradztwa zawodowego na poziomie gimnazjów.
- Należy w większym stopniu, w kształceniu zawodowym młodzieży, wykorzystywać system kształcenia czeladniczego.
- Należy uruchomić na większą skalę programy edukacji ustawicznej (dla młodzieży i dorosłych) w oparciu o nowe technologie.

Mobilność przestrzenna.

Na obszarach wiejskich województwa pomorskiego aż 37% to osoby niepracujące. Przyczynami pozostawania bez pracy to przede wszystkim sytuacja rodzinna, np. konieczność opieki nad dzieckiem, osobą starszą, chorą itp., następnie względy zdrowotnych (np. renciści, niepełnosprawni, ciąża, choroba) dopiero na trzecim miejscu znajduje się brak ofert pracy. Najwyższy wskaźnik niepra-

cujących odnotowuje się w powiatach: malborskim, sztumskim i słupskim oraz tczewskim i puckim. Najlepiej na rynkach pracy odnajdują się mieszkańcy wsi z powiatów: wejherowskiego, gdańskiego, chojnickiego, kościerskiego i kartuskiego.

Przed kandydatami do pracy staje konieczność przemieszczania się za pracą wewnątrz województwa. Najwięcej miejsc pracy występuje w aglomeracji trójmiejskiej i powiatach z nią sąsiadujących, a kandydaci do pracy w znacznej liczbie zamieszkują w powiatach peryferyjnych położonych na obrzeżach województwa, w tym na wsi.

Badania wskazują, że mieszkańcy wsi najchętniej migrują zarobkowo albo w obrębie tego samego powiatu lub za granicę, niechętnie natomiast podejmują pracę w innych miastach czy powiatach woj. pomorskiego. Mieszkańcy wsi najchętniej podejmują pracę w gminie, której są mieszkańcami lub też w powiecie, który zamieszkują.

Mieszkańcy wsi w porównaniu do mieszkańców miast wykazują też znacznie mniejszą skłonność do przeprowadzek. Spośród mieszkańców wsi jedynie 5,5% zmieniało miejsce zamieszkania. Jeśli już to głównie przeprowadzki do innej miejscowości w tym samym powiecie. Znacznie mniej za granicę, natomiast najmniej do innych miast województwa pomorskiego lub Trójmiasta.

Codziennie dojazdy do pracy odbywają się najczęściej w ramach jednego powiatu a nieco rzadziej pomiędzy różnymi powiatami w województwie. Najpopularniejszym środkiem transportu do pracy jest własny samochód i komunikacja publiczna.

W przypadku komunikacji publicznej największe znaczenie dla mieszkańców wsi mają liczba środków komunikacji publicznej i częstotliwość połączeń. Zostały też one ocenione najniżej przez mieszkańców wsi.

Kwestia komunikacji jest kluczowa. Obszary peryferyjne potrzebują łączności z miejscami pracy. W przypadku gmin, które cechują się najniższym potencjałem społeczno-ekonomicznym poprawę sytuacji na rynku pracy może przynieść lepsze skomunikowanie (transport publiczny – drogowy i kolejowy) tych terenów z miastami powiatowymi lub usytuowanymi w pobliżu dużymi ośrodkami miejskimi. Ułatwi to proces poszukiwania pracy oraz umożliwi dojazdy do miejsc pracy bez konieczności zmiany miejsca zamieszkania lub stałego pobytu.

REKOMENDACJE:

Lepszemu wykorzystaniu miejsc pracy w Regionie musi towarzyszyć poprawa jakości dróg i połączeń komunikacyjnych oraz uruchomienie Pomorskiej Kolei Metropolitalnej.

Demografia

Od roku 2000 odnotowuje się zmiany w liczbie ludności w województwie pomorskim - liczba mieszkańców wsi z roku na rok wzrasta. W roku 2010 wzrost liczby ludności wiejskiej w województwie pomorskim był najwyższy w kraju i wynosił 1,20% (w kraju – 0,27%).

Do tych procesów przyczynia się też zjawisko suburbanizacji, czyli przemieszczania się ludności miejskiej na obszary znajdujące się poza granicami administracyjnymi miast. Liczba mieszkańców pomorskich miast maleje z uwagi na to, że ich mieszkańcy chętnie przenoszą się na wieś. Jest to spowodowane bardzo atrakcyjnymi warunkami przyrodniczo - geograficznymi jakie panują na obszarach wiejskich w otoczeniu dużych miast naszego regionu (głównie Trójmiasta), a także rozwiniętej tam infrastruktury społecznej i transportowej.

Z danych statystycznych wynika też, że pomorska wieś odnotowuje niezwykle dynamiczny przyrost na-



turalny mieszkańców (prawie pięciokrotnie wyższy niż średnia krajowa), co w perspektywie oznacza większy udział ludzi młodych na wsi niż w miastach.

Należy również zwrócić uwagę na fakt, że zmniejsza się i będzie zmniejszała liczba kobiet w wieku produkcyjnym na wsi pomorskiej. Powoli zaczyna występować niedobór kobiet w wieku produkcyjnym na wsi.

Według prognozy na lata 2007–2035 w województwie pomorskim liczba ludności w wieku produkcyjnym zamieszkała na wsi zacznie zmniejszać się od 2017 r. i tendencja ta utrzyma się do roku 2025. Natomiast w mieście liczba ludności w wieku produkcyjnym w całym okresie prognozowanym będzie się zmniejszała.

Z uwagi na tendencje demograficzne tereny wiejskie mogą w przyszłości stać się źródłem pracowników zarówno dla gospodarki regionu jak i dla aglomeracji trójmiejskiej.

REKOMENDACJE:

- Należy szczególnie dbać o edukację zarówno młodzieży jak i osób dorosłych z obszarów wiejskich, gdyż osoby te będą w przyszłości stanowiły zaplecze ludności w wieku produkcyjnym dla naszego Regionu.
- Należy stworzyć szanse dla ludzi młodych i ograniczyć ich odpływ ze wsi do innych krajów.

- Należy stworzyć korzystne warunki życia na wsi z uwagi na konieczność zachęcenia kobiet do pozostania na wsi.

Pomorze w przyszłości

Zmiany demograficzne na świecie oraz rozwój gospodarczy państw azjatyckich wywiera wielki wpływ na rozwój gospodarki światowej.

W konsekwencji na rozwój Polski, a także Pomorza będą miały wpływ trendy na poziomie światowym takie jak: globalizacja, przesuwanie się centrum gospodarczego świata, rewolucja technologiczna, rozwój społeczeństwa wiedzy, środowisko i ekorozwój, powstawanie Megamiast, wyczerpywanie się zasobów naturalnych, zmiany społeczne.

Globalizacja zmienia reguły gry w zakresie konkurencyjności w odniesieniu do rynków światowych. Kto nie sprosta regułom konkurencyjności przestaje się liczyć w gospodarce światowej. ■

REKOMENDACJE:

- Należy dbać o harmonijny rozwój obszarów wiejskich i racjonalne sytuowanie inwestycji z tzw. branż priorytetowych w całym Regionie.
- Należy rozwijać i utrzymywać kontakty gospodarcze z rozwijającymi się krajami azjatyckimi.

Wnioski i rekomendacje zostały opracowane na podstawie wystąpień uczestników sympozjum i debaty.

Zarząd Województwa Pomorskiego

informuje, że

2 kwietnia br. rozpoczęły się

KONSULTACJE SPOŁECZNE

projektu Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020,

które potrwać do 22 czerwca br.

Uwagi do projektu Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020

można zgłaszać w terminie do 22 czerwca br.

za pomocą formularza konsultacyjnego dostępnego na stronie <http://www.strategia2020.pomorskie.eu>

który prosimy wysłać na adres: strategia2020@pomorskie.eu

W ramach konsultacji społecznych projektu Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020 odbędzie się Konferencje konsultacyjne. WUP w Gdańsku uczestniczy w procesie aktualizacji Strategii.



WOJEWÓDZKI URZĄD PRACY W GDAŃSKU
Partner w rozwoju. WUP, Pomorze



**SAMORZĄD
WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO**

Wojewódzki Urząd Pracy w Gdańsku jest instytucją realizującą zadania Województwa Pomorskiego w zakresie kreowania polityki rynku pracy, inicjowania i wspierania skutecznych rozwiązań promujących aktywność zawodową mieszkańców Pomorza.

www.wup.gdansk.pl

WYDAWCA

Wojewódzki Urząd Pracy w Gdańsku
ul. Podwale Przedmiejskie 30
80-824 Gdańsk

REDAKCJA

ul. Podwale przedmiejskie 30
80-824 Gdańsk
tel. 58 326 48 63, 58 326 48 42
e-mail: wup@wup.gdansk.pl

Wersja elektroniczna dostępna na stronie:
www.wup.gdansk.pl

Redakcja zastrzega sobie prawo skracania
i adiustacji tekstów oraz zmiany ich tytułów.

Egzemplarz bezpłatny.
Nakład 2500 sztuk.

Wydanie zamknięto 30 maja 2012 r.

Projekt graficzny i skład:
Pracownia / www.pracownia.pl

Fotografie i ilustracje:
Archiwum WUP, Pracownia